

УДК 347.65/.68

DOI 10.37749/2308-9636-2021-1(217)-1

О. І. Нелін,доктор юридичних наук, професор,
академік Академії нотаріату України

ПРАВНИЧА ПАРАДИГМА ІНСТИТУТІВ НОТАРІАЛЬНИХ ДІЙ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРАКТИЧНИЙ ВИМІРИ

У статті досліджено правничу парадигму функціонування нотаріату в Україні як окремого інституту захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. Обґрунтовано, що застосування електронних технологій у нотаріальній діяльності є складною проблемою, в якій задіяні численні фактори юридичного, організаційного та технічного характеру. Відзначено, що нова Е-нотаріальна реформа не лише розширить повноваження нотаріусів, а й збільшить коло обов'язків, ступінь відповідальності та забезпечить сучасний розвиток інститутів нотаріальних дій. Окреслено контури подальшого розвитку нотаріальної діяльності в Україні, впровадження її у національну правову ідеологію держави та збільшення кількості й підвищення якості нотаріальних послуг.

Ключові слова: нотаріат, нотаріальна діяльність, електронні технології в нотаріальній діяльності, кваліфікований електронний підпис, кількість та якість надання нотаріальних послуг, реформа нотаріату, Е-нотаріат.

Постановка проблеми. Дослідження правничої парадигми функціонування нотаріату в Україні, застосування електронних технологій в нотаріальній діяльності, збільшення кількості і підвищення якості надання нотаріальних послуг є логічною ланкою дослідження нотаріальної діяльності і невід'ємним елементом удосконалення нотаріального законодавства, що дозволить окреслити контури подальшого розвитку нотаріальної діяльності в Україні та впровадження її у національну правову ідеологію держави.

Актуальність теми дослідження. У сучасній правовій науці та юридичній практиці недостатньо уваги приділяється науковим прогнозам розвитку нотаріату, щоб українська правова система повністю відповідала світовим стандартам. Саме тому нині відбувається адаптація національних особливостей, елементів правової системи України до європейського та міжнародного права. Це потребує наукового аналізу низки

проблем, серед яких значне місце посідають і питання застосування електронних технологій у нотаріальній діяльності, що забезпечить сучасний розвиток інститутів нотаріальних дій.

Стан дослідження теми. Окремі аспекти цієї проблематики знайшли висвітлення у працях таких вітчизняних учених: В. Баранкової, Ю. Бисаги, М. Долинської, М. Дякович, Л. Єфіменка, В. Комарова, О. Неліна, Г. Трофанчука, В. Черниша, К. Чижмарь, С. Фурси, Л. Ясінської та інших. Проте ці дослідження вже не задовольняють потреби нотаріальної теорії і практики через істотні зміни цивільного, господарського та нотаріального законодавства, потребують ревізії сталих доктрин нотаріального права та формування нових відповідно до реалій сьогодення.

Метою дослідження є виявлення та теоретична розробка основних аспектів, пов'язаних із застосуванням електронних технологій у нотаріальній діяльності, яка повинна оновлюватися відповідно

но до вимог часу і забезпечувати сучасний розвиток інститутів нотаріальних дій в Україні, оцінка ефективності існуючих правових конструкцій електронної форми нотаріату та надання рекомендацій з їх удосконалення.

Виклад основних положень. Підписання Угоди про асоціацію між Україною і Європейським Союзом та зміна економічних векторів розвитку нашої держави зумовлюють не лише перегляд установлених концепцій правового регулювання нотаріальної діяльності, а й реформування національної правової системи в цілому та окремих правових інститутів зокрема, серед яких значне місце посідає інститут нотаріату. Нотаріат покликаний створювати належні умови для захисту прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, які звернулися за вчиненням нотаріальних дій, надаючи правочинам публічної довіри і більшої доказової сили документам. Крім того, нотаріат виконує превентивне завдання, запобігаючи суперечкам між сторонами цивільних правовідносин, захищаючи права осіб від можливих порушень у майбутньому, утверджуючи між ними стабільні й передбачувані відносини. Відтак він є одним із важливих чинників формування правової держави [1, с. 10—11].

На думку автора, нотаріат не можна фетишизувати і вважати невіддільним «атрибутом» правової держави, а нотаріальну діяльність — запорукою захисту від можливих правопорушень. Для того щоб досягнути гармонійного розвитку нотаріату, доцільно ставити акцент на найважливішому питанні, а саме, що мета нотаріальної діяльності полягає не стільки у суспільних (державних) інтересах, скільки в інтересах тих конкретних осіб, які звертаються до нотаріуса за вчиненням нотаріальної дії. Нотаріальні відносини можна і потрібно сприймати не стільки в контексті отримання нотаріального акта, скільки у професійному наданні правових послуг нотаріусом, і питання тут не у формальній законності нотаріальних дій, а у відповідності волі особи тим правовим наслідкам, які ма-

ють настати після вчинення нотаріального провадження.

Слід зазначити, що з прийняттям Верховною Радою України 2 вересня 1993 р. Закону України «Про нотаріат» інститут нотаріату отримав нове дихання, оскільки нотаріуси отримали змогу здійснювати публічно-правові функції в умовах, наближених до міжнародних стандартів. Його прийняття було обумовлено новими економічними умовами, в яких опинилася наша держава, ставши на шлях побудови ринкової економіки, а також неспроможністю системи державних органів, які вчиняли нотаріальні дії, забезпечити правову охорону та захист майнових прав юридичних та фізичних осіб [2, с. 11].

Аналіз цього Закону свідчить, що він створив правову основу для впровадження принципово нових, раніше невідомих нашому законодавству інститутів, оскільки поряд із державним нотаріусом з'явився новий інститут — приватний нотаріат. Прийняття зазначеного Закону, заснування Української нотаріальної палати та Академії нотаріату України посилили роль нотаріату в суспільному житті України, зробили професію нотаріуса ще вагомішою, підняли її престиж і значимість усієї професії юриста, дали змогу українським нотаріусам самостійно вирішувати свою долю [3, с. 114].

За цим Законом вчинення нотаріальних дій в Україні покладається на нотаріусів, які працюють у державних нотаріальних конторах, державних нотаріальних архівах (державні нотаріуси), або займаються приватною нотаріальною діяльністю (приватні нотаріуси). У населених пунктах, де немає нотаріусів, нотаріальні дії вчиняються уповноваженими на це посадовими особами органів місцевого самоврядування відповідно до компетенції, визначеної у ст. 37 Закону України «Про нотаріат». Вчинення нотаріальних дій за кордоном покладається на консульські установи України. Посвідчення заповітів і довіреностей, прирівняних до нотаріальних, може проводитися особами, вказаними у ст. 40 Закону [4].

Досліджуючи інституції нотаріату, автор насамперед зосередив увагу на практичному аспекті діяльності нотаріату і дійшов висновку, що діяльність нотаріату відчутно впливає на різні аспекти суспільного життя країни. Від якості його роботи залежать нормальне функціонування цивільного обороту країни, ефективність охорони й захисту майнових прав та законних інтересів фізичних і юридичних осіб. Формування ринкової економіки, основу якої складає приватна власність, потребує посилення правового регулювання господарських відносин, а значить, і підвищення ролі нотаріату як регулятора цих відносин. Це, в свою чергу, визначає і завдання інституту нотаріату на нинішньому етапі розвитку нашого суспільства.

Сьогодні до прав нотаріуса належить оплатне право щодо складання проєктів договорів, угод і заяв. Якщо раніше було невелике, обмежене коло угод, вчинення яких не викликало труднощів, бо існував установлений зразок для кожного виду, то зараз до процедури посвідчення будь-якої угоди має входити складання нотаріусом її проєкту під час спілкування зі сторонами, оскільки кожна конкретна ситуація вимагає уточнення шаблону угоди в інтересах конкретних осіб. Тому останні дедалі частіше звертаються до послуг нотаріуса, який має право давати роз'яснення з питань вчинення нотаріальної дії, а також консультації правового характеру, аби впевнитися в тому, що угода чи заява відповідатиме чинному законодавству.

Водночас, на зміст нотаріальної дії може впливати як правова необізнаність, так і помилкова оцінка конкретної правової ситуації, непередбаченість заінтересованих осіб та інші обставини. Тому дуже важливого значення набуває обов'язок нотаріуса попереджати про наслідки вчинюваних нотаріальних дій для того, щоб юридична необізнаність не могла бути використана їм на шкоду. Цей обов'язок нотаріуса вельми сприяє запобіганню правопорушенням і реальному захисту суб'єктивних прав клієнтів.

Л. Єфіменко слушно зазначає, що практика застосування Закону «Про нотаріат» (1993 р.) спонукала впровадження у 2008 р. так званої «малої нотаріальної реформи» [5, с. 11]. Зроблено перші кроки, щоб відмовитися від державного нотаріату. Так, відповідно до ст. 34 Закону України «Про нотаріат» в редакції Закону від 1 жовтня 2008 р. № 614-VI з 1 червня 2009 р. державні та приватні нотаріуси вчиняють усі види нотаріальних дій [6]. Грунтовну роботу було проведено Міністерством юстиції України, зокрема, розроблено Концепцію реформування органів нотаріату України (затверджена наказом Міністерства юстиції України від 24 грудня 2010 р. № 3290/5); створено єдиний орган самоорганізації та регулювання нотаріальної діяльності — Нотаріальну палату України; затверджено Правила професійної етики нотаріусів; проведено широкомасштабну реформу у сфері реєстрації речових прав за участі нотаріусів — державна реєстрація правочинів, іпотек, відомостей про обтяження нерухомого майна проводиться нотаріусами [7]; нотаріус став суб'єктом первинного фінансового моніторингу [8].

Ці чинники та кропітка щоденна праця вітчизняних нотаріусів одержали міжнародне визнання та схвалення світової нотаріальної спільноти — 9 жовтня 2013 р. український нотаріат було прийнято до Міжнародного Союзу Латинського Нотаріату, до якого входять асоціації нотаріусів більшості країн Європи.

Проте реформування українського нотаріату ще не завершено. Сьогодні інформаційне середовище стало невід'ємною частиною нашого життя в соціальній, політичній, економічній та правовій сферах. У зв'язку з цим економічна, соціальна та культурна сфери мають пережити потужну хвилю перетворень. Вочевидь, це стосується і галузі права, зокрема й нотаріальної діяльності, яка повинна оновлюватися відповідно до вимог часу для того, щоб дати відповідь на нові нагальні запитання.

Правова діяльність загалом і нотаріальна система зокрема поступово вли-

ваються в сучасну схему комп'ютеризованого суспільства, даючи шлях новому поколінню систематизованих процесів, які щоразу далі відходять від паперу як базового елемента нотаріальної діяльності дотепер. Інтернет та електронні засоби дозволяють нам набагато ефективніше здійснювати взаємний обмін інформацією, укладати договори та інші правочини. Однак відсутність належного законодавчого регулювання сприяє порушенню прав та інтересів як фізичних, так і юридичних осіб. У руках недобросовісних користувачів мережа Інтернет стає «чудовим» інструментом, за допомогою якого можна розповсюджувати оманливу інформацію, що дискредитує конкурентів. Останнім часом дедалі частіше порушуються права інтелектуальної власності.

Беручи до уваги предметну визначеність функціонування інституту нотаріату, враховуючи застосування електронних технологій у нотаріальній діяльності, Міністерство юстиції України у 2020 р. започаткувало «велику нотаріальну реформу», яка передбачає впровадження електронної форми нотаріату (Е-нотаріат), відмову від державних нотаріусів і перехід до єдиного нотаріату, розвиток інститутів сучасних нотаріальних дій та самоврегулювання нотаріальної професії. Не викликає сумнівів, що метою впровадження Е-нотаріату є доступність нотаріату для громадян та збільшення довіри до цієї інституції в державі, але аж ніяк не зведення функцій нотаріату до механічних.

Втім, кроки у зазначеному напрямку в нотаріальній діяльності є складною проблемою, в якій задіяні численні фактори юридичного, організаційного та технічного характеру, проте ще не існує загальноприйнятих і гармонізованих визначень та правових дефініцій. Однак імплементація цифрових технологій покликана здійснити системні та цілеспрямовані дії в реалізації державної політики у сфері нотаріальної діяльності, а також активізувати процеси входження України в Європейський простір. Саме тому вона стає керунком сучасного роз-

витку інститутів нотаріальних дій в Україні [9, с. 10—11].

Відтак, електронні технології мають забезпечувати ефективне використання нотаріусом покладених на нього повноважень, гарантувати безпеку нотаріальних дій, своєчасність і якість нотаріальних актів. Надійність нотаріального акта, здійсненого виключно електронними методами, вимагає захисту цілісності, достовірності, доступності та конфіденційності електронного документа, так само як і встановлення дієвих механізмів засвідчення особи сторін-учасників. Перешкоди на шляху застосування новітніх технологій у нотаріальній діяльності зумовлені невпевненістю, пов'язаною з використанням відкритих мереж: дійсність документів може бути заперечена, персональні дані учасників можуть здобувати незаконним шляхом, уся електронна комунікація може бути використана з нелегальною метою [10, с. 528—529].

Отже, оскільки електронні технології мають стати гарантом забезпечення юридичної безпеки нотаріальних дій та актів, необхідно розробити концепцію електронної технології для забезпечення нотаріальної діяльності, сформувати електронну інформаційну структуру, яка б дозволила нотаріусам захистити інтереси своїх клієнтів, з одного боку, а з іншого — розвинути електронну мережу, основою якої були б гарантії на кшталт тих, що є дійсними для обміну офіційними документами на паперових носіях.

Проблемними питаннями на сьогодні є електронні докази — нове та мало вивчене явище у нотаріальному процесі, нотаріальне діловодство, яке у своєму розвитку пройшло шлях від особистого підпису нотаріуса і прикладення печатки до запровадження інформаційних (комп'ютерних) технологій та використання кваліфікованого електронного підпису. КЕП — це удосконалений електронний підпис, який створюється з використанням засобу кваліфікованого електронного підпису і базується на кваліфікованому сертифікаті відкритого до-

кументообігу. КЕП призначений для використання фізичними та юридичними особами — суб'єктами електронного документообігу [11; 12]. Нині відносини, які виникають при використанні кваліфікованого електронного підпису нотаріусами, регулюються Законами України «Про електронні довірчі послуги» та «Про електронні документи та електронний документообіг».

Розвиток нотаріального діловодства має випереджати розвиток кримінальних засобів підробки нотаріальних документів для того, щоб нотаріальний процес не втратив своїх функцій — забезпечити надійну достовірність при широкому обігу нотаріально посвідчених документів. Хотілося б звернутися і до нормативно-правового акта, щоб дізнатися, як законодавець визначив поняття «оцінка доказів» у нотаріальному процесі. Та, на жаль, як оцінювати докази у нотаріальному процесі в чинному законодавстві — також не зазначено. Тому вважаємо за доцільне нотаріусу керуватися ст. 212 ЦПК, що закріплює правила та процесуальний порядок оцінки доказів судом.

Обґрунтовується позиція, що нині нотаріуси мають доступ до більшості електронних реєстрів, що спрощує і прискорює процес одержання і перевірки юридично значущих даних при вчиненні нотаріальних дій. Це дозволяє збільшити кількість сучасних інститутів нотаріальних дій та забезпечити якість надання нотаріальних послуг. Серед альтернативних способів вирішення цивільних, господарських, сімейних, спадкових суперечок важливу роль відіграє такий спосіб як медіація, або посередництво нотаріуса. Наприклад, у договорах умовного депонування дозволити нотаріусу здійснювати функцію ескроу-агентів. Тобто нотаріус буде стороною, яка буде гарантувати виконання зазначених в угоді повноважень, гарантом наступного розрахунку між сторонами через використання депозитного рахунку нотаріуса. Законодавець не повинен ігнорувати інститут нотаріату і при реалізації концепції ювенальної юстиції в Україні. Досить давно йшлося про фік-

сування нотаріусами різних аспектів зборів акціонерів та інших юридичних осіб, коли необхідно зафіксувати явку учасників, законність проведення голосування на зборах тощо. Тобто громадянам необхідно забезпечити можливість підтвердження певних юридичних обставин шляхом їх фіксування нотаріусами [13, с. 12].

На думку Ю. Заїки, яку ми поділяємо, за наявності безспірних доказів родинних зв'язків між спадкодавцем і особою, яка претендує на спадщину, та відсутності заперечень з боку інших зацікавлених осіб, право встановлювати факт наявності родинних зв'язків між спадкодавцем і особою, яка звернулася із заявою про прийняття спадщини, надати органам нотаріату [14, с. 171].

Автор відзначає, що ні Концепція реформування органів нотаріату України (2010 р.), ні нова Концепція Е-нотаріату (2020 р.) не відмовляється від інституту квазінотаріату, тобто від наділення посадових осіб, які не мають базової вищої юридичної освіти, досвіду роботи в галузі права не менше трьох років, стажування у державній нотаріальній конторі або у приватного нотаріуса, навчання для роботи з єдиними та державними реєстрами, що функціонують у системі Міністерства юстиції України, та не склали іспиту зі спадкового права у порядку, встановленому Міністерством юстиції України, правом вчиняти окремі нотаріальні дії [15, с. 19—22].

Так, Верховна Рада України 20 жовтня 2014 р. ухвалила Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо деяких питань спадкування» № 1709-VII [16], яким посадовим особам органів місцевого самоврядування з 1 січня 2016 р. розширено повноваження щодо вчинення нотаріальних дій. Згідно зі ст. 37 Закону України «Про нотаріат» до їхньої компетенції належать посвідчення заповітів (крім секретних); охорона спадкового майна; видача свідоцтва про право на спадщину; видача свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя, в разі смерті одного з подружжя; реєстрація

прав спадкоємців першої і другої черги за законом (як у випадку спадкування ними за законом, так і у випадку спадкування ними за заповітом) і за правом представлення на успадковане ними нерухоме майно, а також щодо реєстрації прав власності на частку в спільному майні подружжя у разі смерті одного з подружжя.

У цьому сенсі підставою відмовитися від інституту квазінотаріату має бути особиста відповідальність посадової особи, яка вчиняє нотаріальні дії за заподіяну шкоду. Шкода, заподіяна особою внаслідок незаконних дій або недбалості приватного нотаріуса, відшкодовується у повному розмірі. Оскільки лише приватний нотаріус самостійно відповідає за заподіяну ним шкоду, йому необхідно мати для цього певні кошти, аби відшкодувати клієнтові у грошовому вигляді нанесені збитки. Щоб наявність цієї суми не залежала від конкретних доходів чи витрат приватного нотаріуса у певний проміжок часу, передбачається існування такої грошової суми (своєрідного індивідуального фонду), яка має цільовий напрямок для її використання, або ж можливість отримання такої суми від інших органів, зокрема від страхової організації.

Звідси випливає, що страхування нотаріуса на випадок заподіяної шкоди клієнтові може проводитись у двох формах, а саме: приватний нотаріус може укласти з органом страхування договір службового страхування; приватний нотаріус може внести на спеціальний рахунок до банківської установи страхову заставу. Водночас, нотаріус має право вибрати з цих двох форм одну, яка є для нього найбільш прийнятною.

Доречним видається, крім індивідуального страхування нотаріуса, започаткувати колективне страхування Нотаріальною палатою України та створити Компенсаційний фонд Нотаріальної палати України.

Наступна підстава відмовитися від інституту квазінотаріату — це проблема застосування посадовими особами органів місцевого самоврядування електронних технологій у нотаріальній діяльності, га-

рантування безпеки нотаріальних актів і дій та доступ до електронних реєстрів.

Щодо запровадження єдиного нотаріату в Україні, автор поділяє концепцію М. Дякович, яка полягає в тому, що історично першим виник державний нотаріат. Вибір того чи іншого типу нотаріату та його специфічні риси залежать від характеру політичного устрою в державі, правової системи, забезпечення, охорони та захисту прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб і рівня розвитку економіки [17, с. 75].

Відтак, запропоновані нововведення є лише частиною великої глобальної нотаріальної реформи, яка забезпечить сучасний розвиток інститутів нотаріальних дій.

Висновки. По-перше, чинним законодавством України мають бути створені передумови більш вагомому закріпленню і використанню потенціалу нотаріату в сфері цивільного обороту, забезпечення, охорони та захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб з метою збільшення кількості та підвищення якості нотаріальних послуг, а також активізувати процеси входження України в Європейський простір.

По-друге, запропоновані нововведення є лише частиною великої Е-нотаріальної реформи (2020 р.), яка не лише розширить повноваження нотаріусів, а й ускладнить їхню роботу, збільшить коло обов'язків та ступінь відповідальності, забезпечить сучасний розвиток інститутів нотаріальних дій.

По-третє, крім індивідуального страхування приватного нотаріуса, започаткувати в Україні колективне страхування Нотаріальної палати України і створити Компенсаційний фонд Нотаріальної палати України.

По-четверте, за наявності безспірних доказів родинних зв'язків між спадкодавцем і особою, яка претендує на спадщину, та відсутності заперечень з боку інших зацікавлених осіб, право встановлювати факт наявності родинних зв'язків між спадкоємцем і особою, яка звернулася із заявою про прийняття спадщини, надати органам нотаріату.

Список використаної літератури

1. Долинська М. С. Становлення та розвиток правового регулювання нотаріальної діяльності в Україні: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2015. 988 с.
2. Єфіменко Л. В. Правова охорона цивільних прав та інтересів у нотаріальній діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право»: Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2013. С. 11.
3. Нелін О. І. Інститут нотаріату в Україні: від минулих до сьогодення: монографія. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2013. 130 с.
4. Закон України «Про нотаріат» від 2 вересня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. 1993. № 39. Ст. 383.
5. Єфіменко Л. В. Зазначена праця. С. 11.
6. Про внесення змін до Закону України «Про нотаріат»: Закон України від 01.10.2008 р. № 614-VI // Відомості Верховної Ради України. 2009. № 13. Ст. 161. С. 449.
7. Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» та інших законодавчих актів України: Закон України від 11.02.2010 № 1878-VI // Офіційний вісник України. 2010. № 19. Ст. 823. С. 6.
8. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14.10.2014 № 1702-VII // Офіційний вісник України від 18.11.2014. № 90. С. 7. Ст. 2576. Код акта 74627/2014.
9. Соснін О. В. Право на інформаційну діяльність громадянина як джерело утворення нової інтегрованої науки про комунікацію // Юридична Україна. 2020. № 1 (205). С. 10—23.
10. Теорія нотаріального процесу: науково-практичний посібник / за заг. ред. С. Я. Фурси. Київ: Алерта: Центр учбової літератури. 2012. 920 с.
11. Закон України «Про електронні довірчі послуги» від 05.10.2017 р. // Відомості Верховної Ради України. 2017. № 5. Ст. 400.
12. Закон України «Про електронні довірчі послуги» зі змін., внесеними згідно із законом № 440-IX від 14.01.2020 // Відомості Верховної Ради України. 2020. № 28. Ст. 188. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.
13. Черниш В., Нелін О. До питання реформування органів нотаріату в Україні. Юридична Україна. 2012. № 9. С. 12.
14. Заїка Ю. О. Спадкове право України: Становлення і розвиток: монографія. Київ: КНТ, 2007. 288 с.
15. Нелін О. І. Нотаріат і квазінотаріат в Україні // Юридична Україна. № 8 (116), 2012. С. 19—22.
16. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо деяких питань спадкування» Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1709-VII // Офіційний вісник України від 09.12.2014. № 96. С. 5. Ст. 2760. Код акта 74863/2014.
17. Дякович М. М. Нотаріальне право України: навч. посіб. Київ: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2009. С. 75.

References

1. Dolynska M. S. Stanovlennya ta rozvytok pravovogo regulyvannya notarialnoyi diyalnosti v Ukraini: monograph. Lviv: LvDUVS, 2015. 988 p. (In Ukrainian).
2. Yefimenko L. V. Pravova okhorona tsyvilnykh prav ta interesiv u notarialniy diyalnosti: avtoref. diss. na zdobuttya nayk stupenya kand. yuryd. nauk; spec. 12.00.03 «Tsyvilne oravo i tsyvilnyi protses; simeyne pravo; mizhnarodne pryvatne pravo»: Kyivskiy natsionalniy un-t im. Tarasa Shevchenko. Kyiv, 2013. 11 p. (In Ukrainian).
3. Nelin O. I. Instytut notariatu v Ukraini: vid mynuvshyn lj syogodennya: monograph. Kyiv: VPC «Kyivskiy universytet», 2013. 130 p. (In Ukrainian).
4. The Law of Ukraine «On the Notariat» of 02 September, 1993. // Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine. 1993. № 39. 383 p.
5. Yefimenko L.V. Zaznachena pratsya. P. 11.
6. Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrainy «Pro notariat»: Zakon Ukrainy vid 01.10.2008 r. № 614-VI // Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy. 2009. № 13. St. 161. 449 p. (In Ukrainian).

7. Pro vnesennya zmin do Zakonu Ukrayiny «Pro derzhavnu reyestratsiyu rechovykh prav na nerukhome mayno ta yikh obtyazhen» ta inshykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny: Zakon Ukrayiny vid 11.02.2010 № 1878-VI // Ofitsiynyi visnyk Ukrayiny. 2010. № 19. St. 823. P. 6. (In Ukrainian).

8. Pro zapobigannya ta protydiyu legalizatsiyi (vidmyvannyu) dokhodiv, oderzhanykh zlochynnym shlyakhom, finansuvannya terorysmu ta finansuvannyu rospovsyudzhennya zbroyi masovogo znyshchennya: zakon Ukrayiny vid 14.10.2014 № 1702-VII // ofitsiynyi visnyk Ukrayiny vid 18.11.2014. № 90. P. 7. St. 2576. Kod akta 74627/2014. (In Ukrainian).

9. Sosnin O. V. Pravo na informatsiyu diyalnist gromadyanyna yak dzherelo novoyi integrovanoyi nauky pro komunikatsiyu // Yurydychna Ukrayina. 2020. № 1 (205). Pp. 10—23. (In Ukrainian).

10. Teoriya notarialnoho protsesu: naukovo-praktchnyi posibnyk / ed. by S. Y. Fursa. Kyiv: Alerta: Tsentr uchbovoyi literatury. 2012. 920 p. (in Ukrainian).

11. The Law of Ukraine «On electronic trust services» of 05 October, 2017. // Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine. 2017. № 5. 400 p.

12. The Law of Ukraine «On electronic trust services» with changes introduced in accordance with the act № 440-IX of 14 January, 2020 // Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine. 2020. № 28 October, 188 p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19>.

13. Chernysh V., Nelin O. Do pytannya reformuvannya organiv notariatu v Ukrayini. Yurydychna Ukrayina. 2012. № 9. P. 12 (In Ukrainian).

14. Zaika Y. O. Spadkove pravo v Ukrayini: Stanovlennya i rozvytok: Monograph. Kyiv, KNT, 2007. 288 p. (in Ukrainian).

15. Nelin O. I. Notariat i kvazinotariat v Ukrayini / Yurydychna Ukrayina. № 8 (116), 2012. Pp. 19—22. (in Ukrainian).

16. «Pro vnesennya zmin do deyakykh zakonodavchykh aktiv Ukrayiny shchodo deyakykh pytan spadkuvannya» Zakon Ukrayiny vid 20 October, 2014 № 1709-VII // Ofitsiynyi visnyk Ukrayiny vid 09.12.2014. № 96. P. 5 St. 2760. Kod akta 74863/2014. (In Ukrainian).

17. Dyakovych M. M. Notarialne pravo Ukrayiny: navch. posib. Kyiv: Alerta; KNT; CUL, 2009. p. 75. (In Ukrainian).

Нелин А. И. Правовая парадигма институтов нотариальных действий в Украине: теоретическое и практическое измерение.

В статье исследовано правовую парадигму функционирования нотариата в Украине как отдельного института защиты прав и законных интересов физических и юридических лиц. Обосновано, что применение электронных технологий в нотариальной деятельности является сложной проблемой, в которой задействованы многочисленные факторы юридического, организационного и технического характера. Отмечено, что новая Е-нотариальная реформа не только расширит полномочия нотариусов, но и увеличит круг обязанностей, степень ответственности и обеспечит современное развитие институтов нотариальных действий. Определены контуры дальнейшего развития нотариальной деятельности в Украине, внедрение ее в национальную правовую идеологию государства и увеличение количества и повышение качества нотариальных услуг.

Ключевые слова: нотариат, нотариальная деятельность, электронные технологии в нотариальной деятельности, квалифицированная электронная подпись, количество и качество предоставления нотариальных услуг, реформа нотариата, Е-нотариат.

Nelin O. I. Legal paradigm of the institutions of notarial acts in Ukraine: theoretical and practical dimensions.

In the article the author studies some legal paradigms of the notary system in Ukraine as a separate institution of natural and legal entities' rights and interests protection. It has been substantiated that the notary system of Ukraine plays an important part in law-enforcement function of the state, that protection of rights and legal interests of natural and legal entities is the main objective of the notary system. This requires improvement of the legal regulation of notary activities which is becoming more and more objective and complicated, and the development of electronic technologies should provide notary's exercising vested powers

efficiently, as well as securing legal documents ensuring timeliness and impeccable quality of notarial acts.

Nowadays, the legal regulation of notarial activities is under continuous reforms. Studying the issue of transferring «paper» notary system into electronic one as well as the current development of institutions of notarial acts in Ukraine is a logical part of the notary activities research and an integral part of the notary legislation perfection allowing to give scientific evaluation of both the present legal regulation of notary activities and to outline the guidelines of its reformation.

The author specifies that the use of electronic technologies in notarial activities is a complicated issues author specifies involving numerous factors of legal, organizational and technical nature.

Considering the subject significance of notary institution functioning, taking into account the use of electronic technologies in notarial activities, the Ministry of Justice of Ukraine launched in 2020 the Concept of the great notarial reformation providing for: implementation of the electronic form of notariat (E-Notariat); abolition of state notaries public and transition to a uniform notary system; development of up-to-date institutions of notarial acts and self-regulation of notarial activities.

It has been specified that the novel e-notarial reformation will not only broaden the authority of notaries public but also will enlarge both their scope of duties and the degree of notary institutions responsibility, as well as it will ensure the development of institutions of notarial acts.

The author suggests that while reforming the Ukrainian notary system it is necessary to take into account the current development of the institutions of notarial acts in Ukraine and let the notaries public, as an independent area of notarial activities, participate in mediating conflict management; collect documents necessary for registration of legal persons; participate in meetings of legal persons' management bodies on election (assignment) and asset management as well. The author substantiates the necessity to obsolete the quasi-notarial system. It has been suggested, besides an individual insurance of a notary public, to start the collective insurance by the Notary Chamber of Ukraine and to create the Compensation fund of the Notary Chamber of Ukraine.

The author outlines the further development of the notary activities in Ukraine, their introduction into the national ideology of the country and the increase in amount and quality of notary services.

Key words: *notary system, notary activities, electronic technologies in notary activities, qualified electronic signature, amount and quality of notary services, notarial reformation, E-notariat.*